

יומא פרק שביעי בא לו

(יומא סח, ב)

משנה :

בא לו כהן גדול לקרות (את הפרשה, דילפינן ממלואים, דאמרינן בפרק קמא [יומא ה, ב]: *מניין שאף מקרא פרשה מעכב וכו'*) ;

אם רצה לקרות בבגדי בוך (שהוא לבוש עכשיו, שעבד בהן עבודת היום) - קורא, ואם לאו - קורא באצטלית (לבוש כמין חלוק) לבן משלו. חזן הכנסת (שמש; בית הכנסת היה סמוך לעזרה בהר הבית) נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת (על פיו נחתכין צרכי הכנסת: מי מפטיר, מי פורס על שמע, מי עובר לפני התיבה), וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל וקורא 'אחרי מות' [ויקרא טז], 'ואך בעשור' (שבפרשת 'אמור אל הכהנים' [ויקרא כג, כד-]) , וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו, ואומר: 'יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן' ; (בגמרא מפרש טעמא:)

[במדבר כט, ט] *וּבְעֶשְׂרֵי הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי הָזֶה מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִי לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם כָּל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וכו'*

שבחומש הפקודים (ספר 'וידבר', שמתחיל במנין של ישראל, ופרשת פינחס באותו ספר, ושם המוספין אמרין) קורא על פה (טעמא מפרש בגמרא).

ומברך עליה שמונה ברכות:

על התורה (ברכה שלאחריה: אשר נתן לנו וכו'),

ועל העבודה ('רצה בעמך ישראל', 'ותרצה העבודה בדביר ביתך וכו' 'שאותך לבדך ביראה נעבוד'),

ועל ההודאה ('מודים אנחנו לך' עד 'הטוב לך להודות', על העבודה מברך בשביל העבודה שעבד,

והודאה סמוכה לעבודה, דכתיב *זָכַר תּוֹדָה יִכְבְּדֶנּוּ* (תהלים נג, א) אחר עבודה תודה והיא הודאה),

ועל מחילת העון ('מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה וכו' עד 'מלך מוחל וסולח לעונותינו

וכו'),

ועל המקדש (מתפלל על המקדש) בפני עצמו (וחותם 'ברוך שבחר במקדש'),

ועל ישראל בפני עצמן,

ועל ירושלים בפני עצמה,

ועל הכהנים בפני עצמן (מתפלל על הכהנים, וחותם 'ברוך שבחר בזרעו של אהרן'), (וכן על ישראל)

ועל שאר התפלה (מפרש בגמרא).

הרואה כהן גדול כשהוא קורא - אינו רואה פר ושעיר הנשרפין,

והרואה פר ושעיר הנשרפין - אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא.

ולא מפני שאינו רשאי, אלא שהיתה דרך רחוקה, ומלאכת שניהן שוה כאחת.

גמרא :

מדקתני 'באצטלית לבן משלו' - מכלל דקריאה לאו עבודה היא,

וקתני: 'אם רצה לקרות בבגדי בוך - קורא', שמעת מינה: בגדי

כהונה ניתנו ליהנות בהן (נתן רשות ליהנות בהן בלא שעת עבודה) !

דילמא שאני קריאה, דצורך עבודה היא,

דאיבעיא לן: בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן, או לא ניתנו

ליהנות בהן?

תא שמע: 'לא היו יסנים בבגדי קודש': שינה הוא דלא (שמא יפוח),

הא מיכל - אכלי.

דילמא שאני אכילה, דצורך עבודה היא, כדתניא: ' [שמות כט, לג] *וְאָכְלוּ אֹתָם*

אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם [למלא את ידם לקדש אתם וזר לא יאכל מי קדש הם]: מלמד שהכהנים אוכלים

ובעלים מתכפרין'.

שינה הוא דלא, הא הלוכי - מהלכי?!

בדין הוא דהלוכי נמי לא,

(יומא סט, א)

וסיפא (שינה דנקט) איצטריכא ליה (משום דבעי לאשמועין שמותר ליתנן תחת ראשיהן) :

'פושטין ומקפלין ומניחין תחת ראשיהם' (אצל ראשיהן) ' (ותו לא איכפת לן אם יפוח מאחר שפושטין) .

פושטין ומקפלין ומניחין אותן תחת ראשיהן :

שמעת מינה: בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן.

אמר רב פפא: לא תימא 'תחת ראשיהן' אלא אימא 'כנגד ראשיהן'.

אמר רב משרשיא: שמעת מינה (מדמותר להניחן אצלו ולא חייש לשמא יפח) תפילין מן הצד (להניחן אצלו כשהוא יושן) שפיר דמי.

הכי נמי מסתברא דכנגד ראשיהן, דאי סלקא דעתך תחת ראשיהן - ותיפוק לי משום כלאים, דהא איכא אבנט, ונהי נמי דניתנו ליהנות בהן - הא מתהני מכלאים!

(האי דלא חייש לכלאים) הניחא למאן דאמר 'אבנטו של כהן גדול (ביום הכפורים, שהוא של בוק) זה הוא אבנטו של כהן הדיוט (כל ימות השנה, ואין כלאים בבגדי כהן הדיוט)', אלא למאן דאמר 'אבנטו של כהן גדול לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט (דשל הדיוט כל השנה של כלאים)' מאי איכא למימר? וכי תימא 'כלאים בלבישה והעלאה הוא דאסור, בהצעה שרי' - והתניא [ספרא קדושים פרשתא ב פ"ד הלכה יח]: '[ויקרא יט, יט]: את חקתי תשמרו בהמתקן לא תרביע כלאים שוך לא תזרע כלאים ובגד כלאים ששטנז] לא יעלה עליך - אבל אתה מותר להציעו תחתיו, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת על בשרו'; וכי תימא דמפסיק ליה מידי ביני ביני - והאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי משום קהלא קדישא שבירושלים: 'אפילו עשו מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן - אסור לישן עליהן', אלא לאו שמע מינה 'כנגד ראשיהן'? שמע מינה.

רב אשי אמר: לעולם תחת ראשיהן, והא קא מתהני מכלאים? - בגדי כהונה קשין הן (ואינן מחממין לפיכך אין בהן משום כלאים), כי הא דאמר רב הונא בריה דרבי יהושע: האי נמטא (לבד פלטר"א בלע"ז) גמדא (קשה) דנרש [שבא מהעיר נרש] - שריא (אין בו משום כלאים, דהעלאה דומיא דלבישה: דאית בה הנאת חימום - הו"א דאיתסר).

תא שמע: 'בגדי כהונה, היוצא בהן למדינה - אסור (שנוהג בה דרך חול), ובמקדש - כין בשעת עבודה כין שלא בשעת עבודה - מותר, מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן'.

שמע מינה.

ובמדינה לא? והתניא: 'בעשרים וחמשה בטבת יום הר גזזים (הר גריזים - מקום מושבן של כותים) הוא, דלא למספד: יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו, ונתנו להם; באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקירי ישראל עמו, ואבוקות של אור כידיהן, וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר.

כיון שעלה עמוד השחר, אמר להם: מי הללו? אמרו לו: יהודים שמרדו בך.

כיון שהגיע לאנטיפטרוס - זרחה חמה, ופגעו זה בזה. כיון שראה לשמעון הצדיק - ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו.

אמרו לו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי.

אמר להם: למה באתם? אמרו: אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב, יתעוך גויים להחריבו?

אמר להם: מי הללו? אמרו לו: כותיים הללו, שעומדים לפניך!

אמר להם: הרי הם מסורין בידיכם.

מיד נקבום בעקביהם ותלאום בזנבי סוסייהם, והיו מגדריין אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גריזים; כיון שהגיעו להר גריזים - חרשוהו וזרעוהו כרשינין כדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו, ואותו היום עשאוהו יום טוב. '!!'

אי בעית אימא 'ראויין לבגדי כהונה', ואי בעית אימא (תהלים קיט, קכו) עת לעשות לה' הפרו תורתך (כשבא עת לעשות דבר לשמו של מקום מותר להפר בו תורה).

חזן הכנסת נוטל ספר תורה: שמע מינה חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב (לראש הכנסת ולסגן בפני כהן גדול, ואינו כממעט כבוד הרב)?!

אמר אביי: כולה משום כבודו דכהן גדול היא (מראין אותו שיש שררות הרבה למטה ממנו; אבל בעלמא אין חולקין).

וכהן גדול עומד :
מכלל שהוא יושב [בדרך כלל, או לפני שעמד] ? - והא אנן תנן [אין משנה
כזאת] :

(יומא סט, ב)
'אין ישיבה בעזרה' (דכתיב לעמד לשרת (דברים יח, ה) העמדים שם לפני ה' (שם, ז) ולא מצינו בה
ישיבה) אלא למלכי בית דוד בלבד, שנאמר (כשאמר לו נתן הנביא [מלכים א ח, יט] אתה
לא תבנה הבית [שמואל ב, ז, פסוק יב] כי ימלאו ימיך ושכבת את אבתיך והקימתי את זרעך אחריו אשר יצא ממעיך
והכניתי את ממלכתו [פסוק יג]: הוא יבנה בית לשמי וכננתי את כסא ממלכתו עד עולם) (דברי הימים א יז, טז) ויבא
המלך דויד וישב לפני ה' [ויאמר מי אני ה' אלהים ומי ביתי כי הביאתני עד הלום] ?
כדאמר רב חסדא: בעזרת נשים - הכא נמי בעזרת נשים .

והיכא איתמר דרב חסדא?
אהא מיתיבי, דתניא 'היכן קורין בו בעזרה? רבי אליעזר בן
יעקב אומר: כהר הבית, שנאמר (נחמיה ח, ג) ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער
המים [מן האור עד מחצית היום נגד האנשים והנשים והמבנים ואנני כל העם אל ספר התורה] ואמר רב
חסדא: בעזרת נשים .

(בההוא ענינא ד'ויקרא בו לפני הרחוב כתיב: (נחמיה ח, ג) ויקרא עזרא את ה' האלהים הגדול [ויצענו כל העם
אמן אמן במעל ידיהם ויקדו וישתחו לה' אפים ארצם], מאי 'גדול' ?
אמר רב יוסף אמר רב: שגדלו בשם המפורש .

רב גידל אמר: (דברי הימים א טז, טז) ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם [ויאמרו כל העם
אמן והלל לה'] (כך תיקנו באותו היום לומר במקדש בסוף כל ברכה וברכה, כדאמרין במסכת תענית דף
ג, א) .

אמר ליה אביי לרב דימי: ודילמא שגידלו בשם המפורש?
אמר ליה: אין אומרים שם המפורש בגבולים (כל חוץ לעזרה קרי 'גבולין') .
ולא? והכתיב (נחמיה ח, ט) ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר [ויעמד אצל מתתיה
ושמע וענינה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו פדיה ומישאל ומלכיה וחשם וחשבדנה זכריה משלם],
ואמר רב גידל: שגדלו בשם המפורש?
הוראת שעה היתה .

(נחמיה ט, ט) [ויקם על מעלה הלויים ישוע ובני קדמיאל שבניה בני שרביה בני כנני] ויצעקו בקול גדול אל ה'
אלהיהם

מאי אמור?
אמר רב, ואיתימא רבי יוחנן: בביא בביא (לשון זעקה וקובלנא)! היינו
האי דאחרביה למקדשא (מבקשין רחמים שימסר בידם יצר הרע של עבודת כוכבים), וקליה
להיכליה, וקטלינהו לכולהו צדיקי, ואגלינהו לישראל מארעהון,
ועדיין מרקד בינן; כלום יהבתי לן אלא לקבולי ביה אגרא (שנכוף
אותו ונקבל שכר)? לא איהו בעינן ולא אגריה בעינן!!
נפל להו פיתקא (כתב) מרקייעא דהוה כתב בה 'אמת' (כלומר: מסכים אני
עמכם) .

אמר רב חנינא: שמע מינה חותמו של הקב"ה אמת.
אויתבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא, מסרוהו ניהליהו,
נפק, אתא כי גוריא דנורא מבית קדשי הקדשים, אמר להו נביא
(זכריה בן עדי) לישראל: היינו יצרא דעבודה זרה, שנאמר (זכריה ח, ח) ויאמר
זאת הרשעה וישלך אתה אל תוף האיפה וישלך את אבן העפרת אל פיה!
בהדי דתפסוה ליה אשתמיט ביניתא ממזיירא (שיער) ורמא קלא ואזל
קליה ארבע מאה פרסי;

אמרו: היכי נעביד? דילמא חס ושלום מרחמי עליה מן שמיא?
אמר להו נביא: שדיוהו בדודא דאברא (בסיר של עופרת), וחפיוהו
לפומיה באברא דאברא; משאב שאיב קלא (נכנס הקול לתוך העופרת ואינו יוצא
ממנו), שנאמר (זכריה ח, ח) ויאמר זאת הרשעה וישלך אתה אל תוף האיפה וישלך את אבן
העפרת אל פיה!

אמרו: הואיל ועת רצון הוא, נבעי רחמי איצרא דעבירה!
בעו רחמי ואמסר בידיהו.
אמר להו: חזו דאי קטליתו ליה לההוא כליא עלמא (יכלה העולם: שלא תהא
פריה ורביה); חבשוהו תלתא יומי, ובעו כיעתא בת יומא (ביצה הנולדה בו
ביום) בכל ארץ ישראל ולא אשתכח (לפי שפסק החימוס מן המעים ואפילו אותן שעיברה
התרנגולת כבר אינן מתבשלין במעיה) !

אמרי: היכי נעביד? נקטליה - כליא עלמא; ניבעי רחמי אפלגא (שיהא שולט באדם לזקק לאשתו ולא לאחרת) ? פלגא ברקיעא לא יהבי! כחלינהו לעיניה (סימו את עיניו על ידי כחול) ושבקוהו, ואהני דלא מיגרי ביה לאיניש בקריבתה.

במערבא מתנו הכי: רב גידל אמר: 'גדול' - שגדלו בשם המפורש, ורב מתנא אמר: (נחמיה ט, לב) [ועתה אלהינו] האל הגדול הגבור והנורא [שומר הברית והחסד אל ימעט לפניך את כל התלואה אשר מצאתנו למלכינו לשרינו ולכהנינו ולנביאנו ולאבותינו ולכל עמך מימי מלכי אשור עד היום הזה].

והא דרב מתנא מטיא לדרכי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה? - שהחזירו עטרה ליושנה!

אתא משה, אמר: (דברים יז) [כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים] האל הגדול הגבור והנורא [אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד];

אתא ירמיה ואמר: נכרים מקררין בהיכלו (שראה שרי נבוכדנצר נכנסין להיכל ומריעים בו ככל רצונם), איה נוראותיו? לא אמר 'נורא' (בפרשת ה' חנמאל ירמיהו לב) כתיב [פסוק יח] עשה חסד לאֱלֹפִים וּמִשְׁלָם עֹון אֲבוֹת אֵל חֵיק בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם האל הגדול הגבור ה' צבאות שמו; אתא דניאל, אמר: נכרים משתעבדים בבניו (זה שבעים שנה), איה גבורותיו? לא אמר 'גבור' (בתפלתו בספרו (דניאל ט));

אתו אינהו ואמרו: אדרבה זו היא גבורת גבורתו: שכוּבש את יצרו (כל השנים הללו שנשתעבדו בהן) שנותן ארך אפים לרשעים (ומאריך אפו על כל הגזירות שגוזרים על בניו); ואלו הן נוראותיו: שאלמלא מוראו של הקב"ה - היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות? (מן יום החורבן אתה למד נוראותיו שכל האומות נאספו להשמידם ונתקיימו מהן!)

ורבנן, היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דתקין משה? אמר רבי אלעזר: מתוך שיודעין בהקב"ה שְׁאַמְתִּי הוא (מסכים על האמת ושונא את השקר) - לפיכך לא כיזבו בו.

וקורא אחרי מות ואך בעשור:

ורמינהי [מגילה פ"ד מ"ד]: 'מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה'? לא קשיא: כאן (הא דקתני 'אין מדלגין') בכדי שיפסיק התורגמן (בפרשה הרחוקה מזה שקודם: שגולל ספר תורה עד מקום הדילוג יפסיק התורגמן המתרגם פסוק שקרא הקורא, ונמצאו צבור יושבין ומצפין - אין זה כבוד צבור), כאן בכדי שלא יפסיק התורגמן (אבל 'אך בעשור' סמוכה היא לאחרי מות' ויכול לגלול שם קודם שיפסיק התורגמן).

והא עלה קתני 'מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה, ועד כמה מדלג? - בכדי שלא יפסיק התורגמן', הא בתורה כלל כלל לא! אמר אביי: לא קשיא: כאן (מדלגין) בענין אחד (כגון הכא: ששתי הפרשיות מדברות בענין יום הכפורים, ובכדי שלא יפסיק התורגמן), כאן (והא דקתני דאפילו בכדי שלא יפסיק נמי לא ידלג) בשני ענינין (לפי שדברי תורה היא אזהרות ועונשין ומצות, וצריך שיכנסו בלב השומעין, וכשאדם יוצא משיטה [עניין] לשיטה אחרת - אינו נוה להתבונן), והתניא (בניחותא): 'מדלגין בתורה בענין אחד ובנביא בשני ענינין, כאן וכאן בכדי שלא יפסיק התורגמן, ואין מדלגין מנביא לנביא, ובנביא של שנים עשר מדלגין

(יומא ע, א)

ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחילתו (למפרע).

וגולל ספר תורה [ומניחו בחיקו, ואומר: יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן]:

וכל כך למה (למה צריך לומר "יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן")? כדי שלא להוציא לעז על ספר תורה (כשרואין אותו קורא פרשה שלישית על פה, יהו סבורים שספר תורה חסר אותה פרשה).

ובעשור של חומש הפקודים קורא על פה:

אמאי? נגלול וניקרי?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: אמר רב ששת: לפי שאין גוללין

ספר תורה בציבור מפני כבוד ציבור (שיהו מצפין ודוממין לכך).

ונייתי אחרינא (שיהא נגלל לפרשה שלישית) ונקרי?

רב הונא בר יהודה אמר: משום פגמו של ראשון (שלא יאמרו חסר הוא); וריש לקיש אמר: משום ברכה שאינה צריכה (שיהא צריך לחזור ולברך). ומי חיישינן לפגמא? והאמר רבי יצחק נפחא: ראש חודש טבת שחל להיות בשבת מביאין שלש תורות וקורין אחת בענינו של יום, ואחת של ראש חודש, ואחת של חנוכה!?

תלתא גברי בתלתא ספרי ליכא פגמא, חד גברא בתרי ספרי איכא פגמא.

ומברך עליה שמונה ברכות:

תנו רבנן: 'על התורה - כדרך שמברכים בבית הכנסת; על העבודה ועל ההודאה ועל מחילת העון - כתיקנה (כמו שאנו אומרים אותן בתפלה); ועל המקדש בפני עצמו, ועל הכהנים בפני עצמן, ועל ישראל בפני עצמן, ועל שאר תפלה.'

תנו רבנן: 'ושאר התפלה (השנויה במשנה כך היא): רנה, תחינה, בקשה מלפניך על עמך ישראל שצריכין להושע', וחותם בשומע תפלה, ואחר כך כל אחד ואחד מביא ספר תורה מכיתו וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים (להראות נוי של ספר תורה ותפארת בעליה שטרם להתנאות במצוה, שנאמר (שמות טו, ב) זֶה אֱלֹהֵינוּ: התנאה לפניו במצות לולב נאה, ספר תורה נאה, בקלף נאה, בדיו נאה, בלבלר אומן; ומערב יום הכפורים הביאום שם).

כתב רזיאל זקבך:

באופן פשוט נראה לומר כי הברכה השמינית, "על שאר התפילה" היתה בלשון: "רינה, תחינה, בקשה מלפניך על עמך ישראל שצריכין להושע", בא"י שומע תפילה".

ואגב אורחא, נלע"ד לומר כי לכאורה ברורות לשונות תחינה ובקשה בתפילה על עם ישראל הצריכין להושע, אך מה ללשון רינה ביחס לעם ישראל הנתון בצרה וזקוק לישועה?!

תפילה בבית המקדש בלשון רינה, תחינה ותפילה מזכיר את תפילת שלמה במקדש במעמד ייסודו: "ופנית אל תפילת עבדך ואל תחינתו, ה' אלקי לשמוע אל-הרינה ואל-התפילה, אשר עבדך מתפלל לפניך היום" (מלכים א, ח, כח).

לפני פסוק זה מוזכר שבחו של הקב"ה: "ויאמר ה' אלקי ישראל, אין כמוך אלקים, בשמיים ממעל, ועל-הארץ מתחת: שומר הברית, והחסד, לעבדיך, ההולכים לפניך בכל-ליבם. אשר שמרת, לעבדך דויד אבי, את אשר-דיברת, לו; ותדבר בפיו ובידך מילאת, כיום הזה" (שם כג-כד). ובהמשך שם מפורטות תפילות ותחינות על עם ישראל שצריכים להושע: בסליחה, במשפט, ממלחמה, בתשובה לארץ, במטר, בהוראת הדרך הטובה, מרעב, מדבר, מארבה וחסיל, מצרת אויב, מכל-נגע וכל-מחלה. "כל-תפילה כל-תחינה, אשר תהיה לכל-האדם, לכול, עמך ישראל--אשר יידעון, איש נגע לבבו, ופרש כפיו, אל-הבית הזה. ואתה תשמע השמיים מכון שבתך, וסלחת ועשית, ונתת לאיש ככל-דרכיו, אשר תדע את-לבבו: כי-אתה ידעת לבדך, את-לבב כל-בני האדם. למען, ייראוך, כל-הימים, אשר-הם חיים על-פני האדמה--אשר נתת, לאבותינו" (שם לח-מ).

הגמרא בברכות ו., לומדת מפסוק זה על חשיבות מקום התפילה: תניא אבא בנימין אומר אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה במקום רנה שם תהא תפלה.

הגמרא ברכות דף לא. לומדת את סדר התפילה מפסוק זה: "יכול ישאל אדם צרכיו ואחר כך יתפלל? - כבר מפורש על ידי שלמה, שנאמר: (מלכים א' ח') 'לשמוע אל הרנה ואל התפלה', רנה - זו תפלה, תפלה - זו בקשה". נמצא כי מצוות התפילה מוגדרת כרינה, כאמירת שבחו של מקום, ורק אחריה יש לו לאדם לשאול את צרכיו. וכן מובא במדרש רבה,

פרשת ואתחנן: "יכול יהא תובע צרכיו ויוצא לו? כבר פירש שלמה (מלכים א' ח): לשמוע אל הרנה ואל התפילה. רנה, זו קילוסו של הקב"ה. ותפילה, לצרכיו של אדם".

ובעולת ראי"ה, חלק א', עמ' רס, עומד הרב קוק זצ"ל על תפקידי חלקי התפילה הללו: "חלקי התפילה העיקריים שנים: רנה ותפילה דהיינו שבח ובקשה. האחד הוא ששם השי"ת חוק בעולמו, שעל ידי תפילת האדם ימלא לו משאלות צרכיו, ותפילת ישראל וצונו ואת שוועתם ישמע ויושיעם. והשני, שיוציא האדם שלמותו מן הכח אל הפעל בהיותו מסדר דבריו לספר בגדולתו ית', ומרגיל בזה את דעותיו וכל כוחות נפשו לחזות בנועם ה', שהוא פרי החיים ותכלית השלימות. ובכלל סוג זה הוא הדבר העיקרי של הודעת כבודו של מקום בעולמו וקרבנו לבני אדם, וביותר לדבקים בדרכיו".

לכן יש מקום לומר כי "רינה" היא הזכרת שבחו של מקום שהוזכרה בברכה השמינית לפני התחינה על עם ישראל שצריך להוושע.

אך יתכן ויש גם "רינה... על עמך ישראל שצריכין להוושע", כי בישועת ישראל ובאבוד רשעים יש רינה ליושב תהילות ישראל. וכמו שאנו אומרים בתפילת "אנא בכח" – **תתיר צרורה, קבל רינת עמך**, שגבינו טהרינו נורא", כי התרת צרותיהם של ישראל מעלה רינה ושבח למי ש"שומר הברית, והחסד, לעבדיך, ההולכים לפניך בכל-ליבם".

בברכת רינה של תורה,
רזיאל

הרואה כהן גדול [כשהוא קורא - אינו רואה פר ושעיר הנשרפין, והרואה פר ושעיר הנשרפין - אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא] לא מפני שאינו רשאי [אלא שהיתה דרך רחוקה, ומלאכת שניהן שוה כאחת]: פשיטא?

מהו דתימא כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש: אין מעבירין על המצות (ומהו דתימא האי נמי אעבורי הוא: שמניח זו והולך לראות זו), ומאי מצוה (יש בראייתו)? - (יש כאן מצוה: משום) (משלי יד, כח) **בְּרֵב עִם הַדֶּרֶת מִלֶּךְ** [וּבְאַפְסָ לֹאִם מַחֲתֵת רִזּוֹן]? - קא משמע לן (דלאו מעבר הוא, מאחר שאינו עסוק בה) .

[ויקרא טז: פסוק ג': בַּזֹּאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפָר בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה פסוק ה': וּמֵאֵת עֹדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים לְחֻטָּאת] [למעשה אחד לעולה ואחד לעזאזל] **וְאַיִל אֶחָד לְעֹלָה** בקרבנות מוסף של יום כפור כתוב: במדבר כט, ח **וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַה' רִיחַ נִיחֹחַ פָּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שְׁבַע תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם; בַּמִּדְבָּר כְּטִיָּא: שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד חֲטָאת הַכֹּהֲנִים וְעֹלֶת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֶּיהָ] מִשְׁנֶה:**

אם בבגדי בוך קורא, קדש ידיו ורגליו, פשט, ירד וטבל, עלה ונסתפג, והביאו לו בגדי זהב, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ויצא, ועשה את אילו ואת איל העם ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה (של מוסף הן, בחומש הפקודים (במדבר כט)) - דברי רבי אליעזר;

רבי עקיבא אומר: עם תמיד של שחר היו קרבין, ופר העולה (נמי דמוסף) ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבין עם תמיד של בין הערבים (בטבילה חמישית);

קדש ידיו ורגליו, ופשט, וירד, וטבל, ועלה ונסתפג; הביאו לו בגדי לבן ולבש וקדש ידיו ורגליו, נכנס להוציא את הכף ואת המחתה;

קדש ידיו ורגליו, ופשט, וירד, וטבל, עלה ונסתפג; הביאו לו בגדי זהב, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ונכנס להקטיר קטורת של בין הערבים ולהטיב את הנרות,

וקדש ידיו ורגליו, ופשט <וירד וטבל עלה ונסתפג>; הביאו לו בגדי עצמו ולבש ומלוין אותו עד ביתו, ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקודש.

גמרא :

איבעיא להו: היכי קאמר (רבי עקיבא)?: 'עם תמיד של שחר היו קרבין, ופר העולה ושעיר הנעשה בחוץ עם תמיד של בין הערבים' או דילמא הכי קאמר: 'עם תמיד של שחר היו קרבין ופר העולה [בהדיה], ושעיר הנעשה בחוץ עם תמיד של בין הערבים' ותו: פר העולה לרבי אליעזר – דשיירה (ולא איירי ביה), אימת עביד ליה? (והוא הדין נמי דאיכא לאקשווי אשעיר, אלא ריש מילתא נקט); ותו: בין לרבי אליעזר בין לרבי עקיבא, אימורי חטאת (דתנא באידך פירקין דנתנא במגס עד שיקטירום) אימת עביד להו?

אמר רבא: לא משכחת לה (לסדר עבודת היום) מתקנתא (במשנתיו), אלא (משכחת לה מתקנתא) או לרבי אליעזר דתנא בדבי שמואל (דאיירי בכולהו), או לרבי עקיבא כדתוספתא (שפירש שם את דבריו יפה), דתנא דבי שמואל: 'רבי אליעזר אומר: יצא ועשה אילו ואיל העם ואימורי חטאת, אבל פר העולה ושבעת כבשים ושעיר הנעשה בחוץ - עם תמיד של בין הערבים'; רבי עקיבא דתוספתא מאי היא?

דתניא (בדרבי עקיבא לא גרסינן 'יצא ועשה'): 'רבי עקיבא אומר: פר העולה ושבעת כבשים - עם תמיד של שחר היו קרבין (בלבישה ראשונה), שנאמר (במוספי כל הרגלים [נכתב בחג המצות]): (במדבר כח, כג) מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד [תעשו את אלה] (אלמא מוספין עם עלת הבקר נעשית בסמוך להו, וילמוד יום הכפורים מהם), ואחר כך עבודת היום,

(יומא ע, ב)

ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ (ואף על פי שהוא מן המוסף - לא יכול להקדימו לעבודת היום), שנאמר (במדבר כט, י) שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים [ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם] (למדנו ששעיר חטאת הפנימי קדמו), ואחר כך אילו ואיל העם, ואחר כך אימורי חטאת (כל אלו בטבילה שלישית), ואחר כך תמיד של בין הערבים (בטבילה חמישית; ולא איירי הכא בהוצאת כף ומחתה, דפשיטא לן דבתר אילו ואיל העם היא, כדתניא לקמן: שכל הפרשה נאמרה על הסדר וכו').

מאי טעמא דרבי אליעזר?

עביד כדכתיב: עביד ברישא דתורת כהנים (תורת כהנים כתיבא ברישא, הלכך אילו ואיל העם ואימורי חטאת בתר עבודת היום, והדר הוצאת כף ומחתה), והדר עביד דחומש הפקודים (ואחר כך מוספין ותמיד של בין הערבים דכתיבי לבסוף בחומש הפקודים); ורבי עקיבא?

כדקתני טעמא: (במדבר כח, כג) מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד [תעשו את אלה], אלמא מוספין עם תמיד של שחר עביד להו.

ורבי אליעזר, האי מלבד חטאת הכפרים (דמשמע דשעיר החיצון קודם לאילו ואיל העם) מאי עביד ליה? (בשלמא מלבד עלת הבקר - לאו ביום הכיפורים כתיב, ומגלים לא יליף, דסמין אסירא למיעבד הני דתורת כהנים ברישא, אלא האי דכתב ביום הכפורים גופיה - מאי עביד ליה)?

הוא מיבעי ליה 'על מה שזה מכפר זה מכפר' (במתניתין דפרק קמא [משנה ג] דשבועות (דף ב, א) דריש ליה הכי: ועל שיש בה ידיעה בסוף ואין בה ידיעה בתחילה - שעיר הנעשה בחוץ מכפר שנאמר: (במדבר כט, י) שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים - על מה שזה מכפר זה מכפר: מה פנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה - כדמפרש התם - אף חיצון אינו מכפר וכו').

רבי יהודה אומר משמו (של רבי עקיבא): אחד (מן שבעת כבשים) קרב עם תמיד של שחר וששה עם תמיד של בין הערבים; רבי אלעזר כרבי שמעון אומר משמו: ששה קרבין עם תמיד של שחר ואחד עם תמיד של בין הערבים.

תוספתא מסכת יומא (כפורים) פרק ג הלכה יט [ליברמן]:

ר' ליעזר אר: כך סדר הקרבנות היו מקריבין פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קריבין עם תמיד של שחר, ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים, ואחר כך אילו ואיל העם, ואחר כך שבעת כבשים תמימים; ר' עקיבא אר: פר העולה ושבעת כבשים תמימים היו קריבין עם תמיד של שחר, שנ' מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד, ואחר כך פר ושעיר הנעשה בפנים ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ, שנ' (במדבר כט, י) [שעיר עזים אחד חטאת] מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם, ואחר כך אילו ואיל העם; רבי יהודה אומר משמו ר' ליעזר: אחד קרב עם תמיד של שחר וששה קריבין עם תמיד של בין הערבים

מאי טעמיהו דרבנן [רבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון]?

תרי קראי כתיבי : (במדבר כח, כג) מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה, וכתוב (ויקרא טז, כד) ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם; הלכך עבד מנייהו הכא ומנייהו הכא. במאי קא מיפלגי [רבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון, בכמה עושים בבוקר וכמה בין הערבים] ?

רבי יהודה סבר: עבד חד, כדכתיב מלבד עלת הבקר (לסמוך מקצת המוספין לעולת התמיד), והדר עבד עבודת היום, (דאי אמרת כל המוספין יקריב עם תמיד של שחר -) דילמא חולשא חליש כהן גדול (ולא מצי למיעבד עבודת היום, והוא עיקר הכפרה) ! ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר: כיון דאתחיל - עבד ששה דילמא פשע (ולא עבד להו אחר עבודת היום); (ולמאי דחיישת 'דילמא חליש' - ליכא למיחש): דלגבי עבודת היום זריז הוא (ומחליף כח) ! (וכולוהו מוספין לא עבד, דתורת כהנים קדים, וצריך לקיים זו וזו סדר הכתוב ומדרשי המקראות.)

דכולי עלמא (בין לרבי אליעזר בין לרבי עקיבא) מיהת חד איל הוא (דציבור, דכולהו אמרי איל העם, ולא איירי באיל הכתוב בחומש הפקודים כלל) - כמה ? [ויקרא טז, כד: פסוק ג: בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה פסוק ה: ומאת עדת בני ישראל יקח ... ואיל אחד לעלה]

בקרבנות מוסף של יום כפור כתוב: במדבר כח, ח והקרבתם עלה לה' ריח ניחח פר בן בקר אחד ואיל אחד ... [ויקרא טז, כד: פסוק א: ואת אהרן מות פרשתא ב הלכה ב]: 'רבי אומר: [ואיל אחד האמור כאן] (בתורת כהנים: ויקרא, ה: ומאת עדת בני ישראל יקח ... ואיל אחד לעלה) - הוא האמור בחומש הפקודים; רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: שני אילים הן: אחד האמור כאן ואחד האמור בחומש הפקודים. מאי טעמא דרבי ?

דכתיב אחד ! ורבי אלעזר ברבי שמעון, מאי אחד ? מיוחד שבעדרו ; ורבי ?

נפקא ליה ממבחר נדריך [דברים יב, יא: והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדורו לה'] ורבי אלעזר ברבי שמעון ? חד בחובה וחד בנדבה, וצריכי (שיש דעת נוטה לומר נדבה מובחרת כדי שתהא מקובלת ברצון, ויש דעת נוטה לומר חובה תהא מובחרת כדי שיצא ידי חובתו יפה) .

קידש ידיו ורגליו :

תנו רבנן [ספרא אחרי מות פרשתא ד פרק ו הלכה ב] : ' (ויקרא טז, כג) ובא אהרן אל אהל מועד (ופשט את בגדי הַבַּד אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם); למה הוא בא ? להוציא את הכף ואת המחתה ,

(יומא עא, א)

שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה ' מאי טעמא ?

אמר רב חסדא: גמירי: 'חמש טבילות ועשרה קידושים טובל כהן גדול ומקדש בו כיום', ואי אמרת כסדרן כתיבי (וכן הסדר: שמוציא בלבישה ראשונה, ואין עבודה חיצונה של בגדי זהב מפסקת בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה) - לא משכחת לה אלא שלש טבילות וששה קידושים. (כבר פרשתיה בפרק 'אמר להם הממונה' (לעיל דף לב, ב))

מתקיף לה רבי זירא: ודילמא מפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ (כדכתיב (במדבר כט, י) [שעיר עזים אחד חטאת] מלבד חטאת הכפרים, והוא אינו כתוב כאן, אבל אילו ואיל העם דווקא כתיבניהו קרא אחר הוצאת כף ומחתה, ולא איצטריך לן לשבש סדרא דקראי) ?

אמר אביי: אמר קרא: [ויקרא טז, כד] ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו [ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם]: מיציאה ראשונה עבד אילו ואילו העם (וְזו יציאה ראשונה האמורה בפרשה, הילכך על כרחך מקמי הוצאת כף ומחתה עבד להו, בהפסקה שביניהם לעבודת היום). [לא הבנתי: יציאה ראשונה בפרשה בפסוק יח: ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב]

רבא אמר (ורבא - לא אאתקפתיה דרבי זירא קאי, אלא לפרושי טעמא דמתניתא דמשבשא קראי) : אמר קרא: [ויקרא טז, כג] [ובא אהרן אל אהל מועד] ופשט את בגדי הַבַּד אשר לבש [בבואו אל הקדש והניחם שם] שאין תלמוד לומר אשר לבש: כלום אדם פושט אלא מה

שלוש? אלא מה תלמוד לומר אֲשֶׁר לְבַשׁ? - שלבש כבר (אלמא זו היא פשיטה שניה; שמע מינה יש הפסקת חילוף בגדים בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה). מתקיף לה רבה בר רב שילא: ואימא דמפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ? הכתיב וַיֵּצֵא וְעִשָּׂה [לפי הסדר הזה].

וכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר? והא קראי (ולא גרס 'תרי') כתיבי: (ויקרא טז, כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ, וְהָדָר (ויקרא טז, כז) וְאֵת פֶּר הַחֲטָאת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאת [אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ יוֹצִיא אֶל מַחוּץ לַמִּחְנָה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת עֲרֹתָם וְאֵת בְּשָׂרָם וְאֵת פְּרִשָּׁם], ואילו אנן תנן 'הרואה את כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין' (אלמא שריפתו בעוד שכהן גדול לבוש בגדי בוך היא), ואילו אמורי חטאת (לדברי הכל) בתר הכי מקטיר להו (בטבילה שלישית עם אילו ואיל העם)! אימא 'חוץ מפסוק זה ואילך' (לא נכתבה על הסדר). ומאי חזית דמשבשת קראי? שביש מתניתא (ואימא: שריפת הפר והשעיר אחר טבילה שלישית)!

אמר אביי: אמר קרא: (ויקרא טז, כז) וְהַמְשַׁלַּח [אֵת הַשְּׁעִיר לְעִזָּאזֵל יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמִים וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹא אֶל הַמִּחְנָה] (ויקרא טז, כח) וְהִשְׂרִף [אֹתָם יִכְבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמִים וְאַחֲרֵי כֵן יָבֹא אֶל הַמִּחְנָה] (אמר קרא וְהַמְשַׁלַּח אֵת הַשְּׁעִיר וּבִאֲוֹתָיו לְשׁוֹן עֲצָמוֹ נֹאמַר וְהִשְׂרִף אֹתָם, דמשתעי בשריפת הפר ושעיר, ושניהן כתובין אחר (ויקרא טז, כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאת, ועל כרחך שילוח השעיר מקמי הקטרת אימורים הוה, כדכתיב (ויקרא טז, כב) וְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר וְהָדָר (ויקרא טז, כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאת; על כרחך וְהַמְשַׁלַּח דכתיב בתריה - כאדם שהפטיק הענין שהיה מדבר בו וחוזר ומסיימו ואומר: ואותו שילוח שאמרת לך למעלה, המשלוח מטמא בגדים, ובאותו לשון עצמו נאמר וְהִשְׂרִף; מה משלח (אף על פי שנכתב אחר אימורי חטאת) דמעיקרא - אף שורף (אף על פי שנכתב אחריהן) דמעיקרא. אדרבה מה שורף דהשתא (שהרי צווי עיקר שריפתו אחר אימורי חטאת נאמר, כדכתיב ויקרא טז, כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהָדָר (ויקרא טז, כז) וְאֵת פֶּר הַחֲטָאת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאת ... יוֹצִיא [אֶל מַחוּץ לַמִּחְנָה] וְשָׂרְפוּ אף משלח דהשתא (דווקא כתב אחר אימורין ושילוח שעיר האמור למעלה מהם; הכי קאמר: (ויקרא טז, כב) וְנָשָׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם ... וְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר - כשיגיע זמן שילוחו)! והמשלח דמעיקרא משמע (כאדם שחוזר לענין שהפטיק בו, וכמו שפירשתי, ושילוח שעיר במקומו נכתב מדלא הדר וכתב אחר אימורין 'ושלח השעיר והמשלוח יכבס בגדיו')!

רבא אמר (לא מצית אמרת דשילוח שעיר לא במקומו נאמר, דהא לא הזקיקו לעמוד שם אלא עד שעת כפרה, והיא עבודת היום דמתן דמים): אמר קרא (ויקרא טז, י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְעִזָּאזֵל יַעֲמֵד חַי [לִפְנֵי ה'] לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעִזָּאזֵל הַמִּדְבָּרָה; 'עד מתי יהא זקוק לעמוד חי? - עד שעת כפרה, ואימתי שעת כפרה? - בשעת מתן דמים ותו לא'. [תוספתא יומא פרק ג הלכה יב (ליברמן): 'יעמד חי עד מתי יהא זקוק להיות חי עד וכלה מכפר את הקדש וגו' דברי רבי יהודה; ר' שמעון אומר עד שעת וידוי'] אתי משלח (ליום המחרת), מצאו בשוק לכהן גדול, (מכבדו לפני הבריות, ו) אומר לו: "אישי כהן גדול, עשינו שליחותך; מצאו בביתו - אומר לו "מחיה חיים (הוא הקדוש ברוך הוא) - עשינו שליחותו".

אמר רבה כי מיפטרי רבנן מהדדי בפומבדיתא, אמרי הכי (שהיה אחד נוטל רשות מחבירו לשוב לביתו): "מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתקנין".

(אידי דאיירי בחיים מתוקנים נקט לה: (תהלים קסז, ט) אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים; אמר רב יהודה: זה מקום שווקים (שאדם מוצא לקנות מזונותיו; ולפי שהיה דוד מטלטל נע ונד - היה מתפלל על הדבר).

(משלי ג, כ) כִּי אֶרְךָ יָמִים וְשָׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ; וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים? - אמר רבי אלעזר: אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה (מי שהיה עני בילדותו ונעשה עשיר לעת זקנותו - דומה לו כאילו עכשיו נעשה חי מתוך מיתה);

(משלי ח, ד) אֲלֵכֶם אִישִׁים אֶקְרָא [וקולי אל בני אדם] (בראש פרשת חיים הוא, להכי נקט ליה [עיי' חידושי אגדות - מהרש"א]) - אמר רבי ברכיה: אלו תלמידי חכמים שדומין לנשים (ענותנין ותשושי כח) ועושיין גבורה כאנשים (אִישִׁים לשון אשה, מדלא כתיב 'אנשים');

ואמר רבי ברכיה: הרוצה לנסך יין על גבי המזבח - ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, שנאמר אֲלֵכֶם אִישִׁים אֶקְרָא (אִישִׁים - לשון קרבן אִשָּׁה); ואמר רבי ברכיה: אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו - ישא בת תלמיד חכם, שנאמר (איוב יד, ח) אִם יִזְקֶיךָ בְּאֶרֶץ שְׂרָשׁוֹ וּבְעֶפְרָיִם מוֹת גִּזְעוּ;

(יומא עא, ב)

[פסוק ט] מִרִּית מִים (בני תורה) יִפְרַח וְעֵשָׂה קָצִיר כְּמוֹ נָטַע .

ויום טוב היה עושה לאוהביו :
תנו רבנן : 'מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש והוא אזלי כולי עלמא בתריה כיון דחזיונהו לשמעיה ואבטליון - שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון ; לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול (ליטול רשות ממנו ולפרוש לצד ביתו), אמר להן : ייתון בני עממין (לשון גנאי הוא לפי שבאו מבני בניו של סנחריב, כדאמרינן במסכת גיטין (דף נב, ב)) לשלם! אמרו ליה ייתון בני עממין לשלם דעכדין עובדא דאהרן (רורפי שלום), ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עכיד עובדא דאהרן (שהוניתנו אונאת דברים, ואמר מר (נספרא בהר פרשתא ד פרק ד הלכה א) בבא מציעא נח, ב)) ולא תונו איש את עמיתו (ויקרא כה, יז) באונאת דברים הכתוב מדבר: אם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך) .

משנה :

כהן גדול משמש בשמונה כלים, וההדיוט בארבעה : בכתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט (אהדיוט קאי) ;
מוסיף עליו כהן גדול : חשן ואפוד ומעיל וציץ ;
באלו נשאלין באורים ותומים (כהן הנשאל באורים ותומים צריך ללבוש שמונה בגדים) ;
ואין נשאלין אלא למלך ולאב בית דין ולמי שהציבור צריך בו .

גמרא :

תנו רבנן (כולה מפרש לקמן) : 'דברים שנאמר בהן 'שש' - חוטן כפול ששה (ששה כל מין ומין שבו) ; 'משזר' (בלא 'שש', ואין זאת אלא רמונים) - שמונה (כל חוט של כל מין שבו כפול שמונה) ; (ועל פי חשבון זה) : מעיל (שכולו מין אחד) - שנים עשר (חוטו כפול י"ב) ; פרוכת (חוטו כפול) - עשרים וארבעה (שכל מינין שבה כפולין יחד) ; חושן ואפוד - עשרים ושמונה .

'חוטן כפול ששה' מנא לן ?

דאמר קרא : (שמות לט, כז) וַיַּעֲשׂוּ אֶת הַכִּתְוֶנֶת שֵׁשׁ [מַעֲשֵׂה אֶרֶג לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו] [פסוק כח] וְאֶת הַמְּצַנְפֹּת שֵׁשׁ וְאֶת פְּאָרֵי הַמְּגַבְעֹת שֵׁשׁ וְאֶת מְכַנְסֵי הַבֶּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר (וההיא דאבנט צריך למיכתב על כרחך, דאיכא מיני אחריני בהדיה) ; חמשה קראי כתיבי (גבי הדדי, והוה סגי ליה בחד ונכתביה לבסוף ; ובד [מְכַנְסֵי הַבֶּד] הוא שש - הרי חמשה) , חד לגופיה דכיתנא ניהוו , וחד שיהא חוטן כפול ששה , וחד שיהיו שזורין (יחד כולן ששה) , וחד לשאר בגדים שלא נאמר בהן 'שש' (שיהא אף הן חוטן כפול ששה ; ולקמן מפרש מאי ניהוו) , וחד לעכב .

מאי משמע דהאי 'שש' - כיתנא הוא ?

אמר רבי יוסי ברבי חנינא : דאמר קרא : [מְכַנְסֵי הַבֶּד] - דבר העולה מן הקרקע בד בד (הפשתן והקנבוס אין להן בדים וענפים כעצים, אלא עליו, ואין הפשתן בא אלא מן הקנה האמצעי) ;

ואימא עמרא עמרא ?

איפצולי מיפצלא (יש בו נימא מתחלקת לשתיים, ואל תתמה שאף בשער זקן התחתון מצוי כן) .

כיתנא נמי איפצולי מפציל (כשכותשין אותו נחלק לכמה פיצולין) ! ?

כיתנא אגב לקותיה (שמקישין עליו) מפציל .

רבינא אמר מהכא : (יחזקאל מד, יח) פְּאָרֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל רֹאשָׁם (ובתורה כתיב [שמות לט, כח] וְאֶת פְּאָרֵי הַמְּגַבְעֹת שֵׁשׁ) וּמְכַנְסֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל מְתֵנֵיהֶם [לא יִהְיוּ בִּזְעָר] .

אמר ליה רב אשי : הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה ?

ולטעמין , הא דאמר רב חסדא 'דבר זה מתורת משה רבינו לא

למדנו , מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו : (יחזקאל מד, ט) [כֹּה אָמַר ד' ה'] כָּל בֶּן נָכַר עָרַל

לב (שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, שהוא ערל לב) וְעָרַל בָּשָׂר (שמתו אחיו מחמת מילה) לֹא יָבֹוא אֶל

מִקְדָּשִׁי [לְכָל בֶּן נָכַר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל] - הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה (מאין

למדו דבר זה ששנינו בפרק שני דזבחים (דף טו, ב) שהכהן ערל עבודתו פסולה) ? אלא גמרא גמירי

לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא - הכא נמי גמרא גמירי לה ואתא

יחזקאל ואסמכה אקרא .

'משזר - שמונה' מנא לן ?

דכתיב (שמות לט, כד) וַיַּעֲשׂוּ עַל שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל רְמוֹנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מְשֻׁזָּר , ויליף משזר משזר מפרוכת : מה להלן עשרים וארבעה (שהרי ארבעה מינין יש בה, וכל

מין ומין (כפול שש) - אף כאן עשרים וארבעה (וכאן שלשה מינין יש), דהוה כל חד וחד תמני.

ונילף מחשן ואפוד: מה להלן עשרים ושמונה אף כאן עשרים ושמונה?

דנין דבר שלא נאמר בו זהב מדבר שלא נאמר בו זהב, לאפוקי חשן ואפוד שנאמר בהן זהב.

אדרבה: דנין בגד מבגד לאפוקי פרוכת דאהל הוא!?

אלא דנין מאבנט (דיש בו נמי ארבע מינין, וכל אחד כפול ששה וכששון יחד הוה להו כ"ד), ודנין בגד ודבר שלא נאמר בו זהב מבגד ודבר שלא נאמר בו זהב, ואין דנין דבר שאין בו זהב מדבר שיש בו זהב.

רב מרי אמר: תעשנו [בחשן] [שמות כח, טו]: ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ונש משור תעשה אתו [לפיכך אין למידין ממנו]: תעשנו לזה ולא לאחר.

רב אשי אמר: ועשית כתיב (כתיב ברמונים [שמות כח, לג]: ועשית על שוליו רמני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם סביב): שיהיו כל עשיות שוות (שיהו עשויות כל המינין שבו שוות, הלכך לא אפשר בכ"ח); והיכי נעבד? נעבד תלתא דעשרה עשרה הוה להו תלתיין! נעבד תרי דתשעה תשעה וחד דעשרה - אמר קרא ועשית: שיהיו כל עשיותיו שוות.

מעיל - שנים עשר' מנא לן?
דכתיב (שמות כח, לא) ועשית את מעיל האפוד

(יומא עב, א)

כליל תכלת (כליל = גדיל, ואין גדיל פחות משנים), ויליף תכלת תכלת מפרוכת: מה להלן ששה - אף כאן ששה.

ונילף משוליו ורמוניו: מה להלן שמונה אף כאן שמונה?
דנין כלי מכלי, ואין דנין כלי מתכשיט כלי (רמונים - קשוטו של מעיל הן).
אדרבה: דנין גופו מגופו [את גוף המעיל מרמוניו], ואין דנין גופו מעלמא!

היינו דאמרינן 'לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש'.

'פרכת עשרים וארבעה':

ארבעה דשיתא שיתא (ארבעת מינין של שש שש, דהא נאמר בו 'שש', ואמר מר: דברים שנאמר בהן שש - חוטן כפול ששה) לא דינא ולא דינא (אין ספק וערעור בדבר).

'חושן ואפוד עשרים ושמונה'

מנא לן?

דכתיב (שמות כח, טו) ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ונש משור [תעשה אתו] - ארבעה דשיתא שיתא = עשרין וארבעה, זהב ארבעה - הא עשרין ותמניא.

ואימא זהב נמי ששה?

אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא: (שמות לט, ג) וינקעו את פחי הזהב [נקצץ פתילם] לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך הנש מעשה חשב [פתיל - פתילים משמע תרין] - הרי כאן ארבעה (וכשקוצץ כל אחד לשנים - הוה להו ארבעה).

רב אשי אמר: (היינו טעמא דזהב שש לא אפשר): אמר קרא: לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן (משמע שיערב ממנו עם כל מין ומין); היכי נעבד? נעבד ארבעה (המינין) דתרי תרי (דתרי חוטין של זהב)? הוה להו תמניא (של זהב)! נעבד תרי דתרי תרי, ותרי דחד חד? ועשית (כתיב ברמונים [שמות כח, לג]: ועשית על שוליו רמני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם סביב): שיהיו כל עשיות שוות!?

אמר רחבא אמר רב יהודה: המקרע בגדי כהונה - לוקה, שנאמר (שמות כח, לב) [והיה פי ראשו בתוכו שפה והיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא והיה לו] לא יקרע.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב: ודילמא הכי קאמר רחמנא: נעבד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע?
מי כתיב 'שלא יקרע'?

אמר רבי אלעזר: המזיח חושן מעל האפוד, והמסיר בדי ארון - לוקה, שנאמר לא יזח [שמות כח, כח]: וינקסו את החשן מטבעתו מטבעתו אף טבעת האפד בפתיל תכלת

להיות על חשב האפוד ולא יזח החשן מעל האפוד], ו' - לא יסרו [שמות כה, טו]: בטבעת הארן יהיו הבדים לא יסרו ממנו].

מתקיף לה רב אחא בר יעקב: ודילמא כי קאמר רחמנא חדקינהו (קשרם יפה) ועבדינהו שפיר (ועל הסבעות והבדים אומר שיתנם בטבעות בדוחק) כדי שלא יזח ולא יסורו? מי כתיב 'שלא יזח' ו'שלא יסרו'?

רבי יוסי ברבי חנינא רמי: כתיב (שמות כה, טו) בטבעת הארן יהיו הבדים לא יסרו ממנו (אלמא אין זיין מהן, וכתיב (שמות כה, יד) והבאת את הבדים בטבעת - אלמא הולכים ובאים בתוכן), וכתיב (שמות כז, ד) והובא את בדיו בטבעת [והיו הבדים על שתי צלעות המזבח בשאת אתו], הא כיצד? - מתפרקין ואין נשמטין (בראשיהם היו עבים, והכניס ראשן אחד בדוחק בטבעת ובאמצען היו דקין הלכך לא היו נדחקין בטבעות אלא מתפרקין והולכין לכאן ולכאן, אבל אינן נשמטין לצאת מהן לפי שהן עבים בראשיהן).

תניא נמי הכי ' (שמות כה, טו) בטבעת הארן יהיו הבדים [לא יסרו ממנו]; יכול לא יהיו זזין ממקומן? - תלמוד לומר: (שמות כז, ד) והובא את בדיו בטבעת [והיו הבדים על שתי צלעות המזבח בשאת אתו]; אי והובא את בדיו, יכול יהיו נכנסין ויוצאין? - תלמוד לומר: (שמות כה, טו) בטבעת הארן יהיו הבדים; הא כיצד? מתפרקין ואין נשמטין.

אמר רבי חמא ברבי חנינא: מאי דכתיב (שמות כז, טו) [ועשית את הקרשים למשכון עצי שטים עמדים? - שעומדים דרך גדילתן (העליון למעלה והתחתון למטה); דבר אחר עמדים: שמעמידין את צפויין (ציפוי הזהב מעמידין על ידי מסמרות; לשון אחר שלא התליעו ולא נפל ציפויין); דבר אחר עמדים: שמה תאמר (משגגנו): 'אבד סבון (שלא ישונו עוד) ובטל סכויין (מה שאנו סוכין וצופין להן)']? - תלמוד לומר עמדים: שעומדין לעולם ולעולמים.

ואמר רבי חמא בר חנינא: מאי דכתיב (שמות לה, יט) את בגדי השרד לשרת בקדש [את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן] (שרד - לשון שריד)

(יומא עב, ב)
אלמלא בגדי כהונה (שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל) לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט.
רבי שמואל בר נחמני אמר: דבי רבי שמעון תנא: 'בגדים שגורדין אותן כברייתן מכליהן' (כשהיו חותכין אותן בגדין שלהן מתוך כלי אריגתן - היו עושים כברייתן: חלולין, כדרך לבישתן, ולא כשאר יריעה שצריך שוב לחתכה למדת הלבוש ולתפור במחט) ומשרדין מהן כלום (ומשיירין מהן מקצת שאינו ארוג עמהן, וזהו לשון 'שרד') .
מאי היא (אותו שיוור)?
ריש לקיש אמר: אלו מעשה מחט (מקצתו היה נארג בפני עצמו ומחברו במחט).
מיתיבי: 'בגדי כהונה, אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר (שמות כח, לב) [והיה פי ראשו בתוכו שפה והיה לפיו סביב] מעשה אלג [כפי תחרא והיה לו לא קרע]?!'
אמר אביי: לא נצרכה אלא לבית יד שלהם, כדתניא: 'בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה, ונדבכת עם הבגד, ומגעת עד פיסת היד'.

אמר רחבה אמר רב יהודה: שלש ארונות עשה בצלאל (שנאמר [שמות כה, יא] [וצפית אתו זהב טהור] מבית ומחוץ תצפנו [ועשית עלי זר זהב סביב], ושל עץ באמצע, והושיבו בתוך של זהב וחזר ונתן של זהב שני בתוך של עץ, וחיפה שפתו העליונה בזהב; נמצא מצופה מבית ומחוץ): אמצעי של עץ - תשעה (גבהו תשעה טפחים מבחוץ, שנאמר [שמות כה, י] [ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארן ואמה וחצי רחבו] ואמה וחצי קמתו, ורגלים לא היו לו, אלא עץ חלול היה); פנימי של זהב - שמונה (שמונה טפחים גבהו מבחוץ עם עובי שוליו ועובי שולי העץ של אמצעי טפח - נמצא פנימי ממלא חללו של אמצעי); חיצון (של זהב) - עשרה ומשהו (תשעה כנגד גובה האמצעי, ומשהו עובי שולי זהב של חיצון, וטפח עשירי עולה לחול עובי הכפורת שהוא טפח ומכסה חיבור הכפורת והארון).
והתניא 'אחד עשר ומשהו'?

(ומשני): לא קשיא: הא כמאן דאמר יש בעביו (בעובי שולי הזהב) טפח (כאשר יש בעובי שולי העץ), הא כמאן דאמר אין בעביו טפח (אלא משהו). (ולא ידענא היכא איפליגו בה).
ומאי 'משהו' (דקתני בברייתא בתרייתא)?

זיר (העולה היה עודף למעלה על עובי הכפורת משהו בגובה החיצון להיות זר לכפורת סביב, ומשהו דקאמר רב יהודה - בעובי שולי החיצון קאמר, ובזר לא איירי כלל) .
 אמר רבי יוחנן: שלשה זירים הן: של מזבח (סימן לכתר כהונה), ושל ארון (סימן לכתר תורה), ושל שלחן (סימן לכתר מלכות: שהשולחן הוא סימן לעושר מלכים): של מזבח - זכה אהרן ונטלו; של שלחן - זכה דוד ונטלו (שהכהונה נתנה לאהרן בְּרִית מֶלַח עוֹלָם (במדבר יח, יט) וכן המלכות לְדָוִד וּלְזָרְעוֹ עַד עוֹלָם (תהלים יח, נא); ושל ארון עדיין מונח הוא, כל הרוצה ליקח יבא ויקח; שמא תאמר פחות הוא? תלמוד לומר: (משלי ח, טו) בִּי מַלְכִּים יִמְלְכוּ [וְרוֹזְנִים יִחָקְקוּ צֶדֶק] (וגדול הממליך מן המלך; והתורה אמרה מקרא זה) .

רבי יוחנן רמי: כתיב זר וקרינן זיר! זכה (ללמוד לשמה ולקיימה) נעשית לו זיר, לא זכה זרה הימנו (משתכחת ממנו) .

רבי יוחנן רמי: כתיב (דברים יא, א) [בַּעֲתָהּ הָיָה אָמַר ה' אֵלֵי פֶסֶל לָךְ שָׁנִי לֹחַת אֲבָנִים פְּרָאשִׁים וְעֹלָה אֵלֵי הָהָרָה] וְעִשִׂיתָ לָךְ אֲרוֹן עֵץ, וכתוב (שמות כה, י) [וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֵצִי שִׁטִּים] [אֲמַתִּים וְחָצִי אֲרָכּוֹ וְאָמָה וְחָצִי רָחְבוֹ וְאָמָה וְחָצִי קָמָתוֹ] - מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו (שהארון בתחילה הטיל הכתוב המלאכה על משה, ואחר כך הטילו על הציבור; ואף על גב דקראי לאו בהאי סידרא כתיבי - אסמכתא בעלמא הוא דקאמר) .
 (שמות כה, יא) [וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר] מִבִּית וּמִחוּץ תִּצְפֹּנּוּ [וְעִשִׂיתָ עָלָיו זָהָב סָבִיב] - אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו כבורו - אינו תלמיד חכם .
 אביי, ואיתימא רבה בר עולא אמר: נקרא 'נתעב', שנאמר (איוב טו, טז) אֵף כִּי נִתְעַב וְנִגְלַח אִישׁ שֶׁתָּה כַּמִּים עוֹלָה (איש שותה תורה כמים ויש בו עולה) .

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב (משלי יז, טז) לָמָּה זֶה מַחִיר בִּיד כָּסִיל לְקִנּוֹת חֲכָמָה וְלֵב אֵין? אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראתשמים!
 מכריז רבי ינאי: חבל על דלית ליה דרתא (חצר) - ותרעא לדרתיה עביר (שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים, לכך צריך שתקדים לו יראת שמים) .
 אמר להו רבא לרבנן: במטותא מינייכו, לא תירתון תרתי גיהנם (להיות יגעים ועמלים בתורה בעולם הזה, ולא תקיימוה, ותירשו גיהנם במותכם, ובחייכם לא נהניתם בעולמכם) .

אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב (דברים יד, טז) וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה [לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל]? זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה, והיינו דאמר רבא: דאומן לה - סמא דחייא, דלא אומן לה - סמא דמותא .

אמר רבי שמואל בר נחמני: רבי יונתן רמי: כתיב (תהלים יט, ט) פִּקּוּדֵי ה' יִשְׂרָיִם מִשְׁמַחֵי לֵב [מִצּוֹת ה' בְּרָה מְאִירַת עֵינַיִם], וכתוב (תהלים יח, לא) [הָאֵל תָּמִים דְּרָכּוֹ] אֲמַרְתָּ ה' צְרוּפָה [מִגֵּן הוּא לְכָל הַחַסִּים בּוֹ]; זכה - משמחתו; לא זכה - צורפתו (ביסורין ובגיהנם) .

ריש לקיש אמר: מגופיה דקרא נפקא: זכה צורפתו לחיים, לא זכה צורפתו למיתה .

(תהלים יט, י) יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד [מִשְׁפָּטֵי ה' אֲמַת צִדְקוֹ יִחְדּוּ] - אמר רבי חנינא: זה הלומד תורה בטהרה .

מאי היא?

נושא אשה (ניצול מהרהור עבירה) ואחר כך לומד תורה;

(תהלים יט, ח) [תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ] עֲדוּת ה' נֶאֱמָנָה [מַחְכִּימַת פֶּתִי] - אמר רבי חייא בר אבא: נאמנה היא להעיד בלומדיה (מי קיים ומי לא קיים) .

[שמות כו, לו: וְעִשִׂיתָ מִסֹּד לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכַלֵּת וְאָרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר] מַעֲשֵׂה רָקַם [שמות כו, א] וְאֵת הַמִּשְׁקָן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרִיעַת שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר וְתַכְלֵת וְאָרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי כְּרָבִים] מַעֲשֵׂה חָשִׁב [תַּעֲשֶׂה אֹתָם]?
 אמר רבי אלעזר: שרוקמין במקום שחושבין (בתחילה מתקן הצורה על הבגד על ידי צבע, ואחר כך רוקמה במחט) .

תנא משמיה דרבי נחמיה: 'רקם' - מעשה מחט, לפיכך פרצוף אחד; חשב מעשה אורג, לפיכך שני פרצופות (מעשה אורג שיש לה ליריעה שתי קירות ושתי

צורות על שתי קירותיה - אין דומות זו לזו: פעמים שמצד זה ארי ומצד זה נשר, כמו לחגורות של משי, והיינו שני פרצופים; אבל רוקם כצורתו מכאן כך צורתו מכאן) .

באלו נשאלין באורים ותומים:

כי אתא רב דימי, אמר: בגדים שכהן גדול משמש בהן - משוח מלחמה (כהן שמשחוהו למלחמה: לדבר מערכי המלחמה, שנאמר ונגש הפהן ודבר אל העם (דברים כב), משמש בהן (אם בא לעבוד בבית המקדש לובש שמונה בגדים), שנאמר (שמות כט, כט) ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבגיו אחריו [למשחה בהם ולמלא בהם את ידם] (האי אחריו קרא יתירא הוא, למדרש בה): למי שבא בגדולה אחריו (כל גדולות נוהגות בזרעו אחריו, ומשוח מלחמה גדולה היא) .

מתיב רב אדא בר אהבה, ואמרי לה כדי: 'יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו' (יכול תהא גדולת משוח מלחמה ירושה להיות בנו קודם לכל אדם כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו) ' ? (רישא דברייתא - הכי תניא לה בתורת כהנים [ספרא צו פרשתא ג פרק ה הלכה א] גבי עשירית האיפה: [ויקרא וטו] והלכה המשיח [תחתיו מבגיו] אין לי אלא משיח, מרובה בגדים מניין? תלמוד לומר והלכה: יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה? תלמוד לומר תחתיו מבגיו: מי שבנו עומד תחתיו, יצא משוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו; ומניין למשוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו? תלמוד לומר [שבת כט, ג] שבעת ימים ילבשם הפהן תחתיו מבגיו אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקדש - יצא זה שאין ראוי לבוא אל אהל מועד לשרת בקדש; וגבי כהן גדול תניא בדוכתא אחריית בתורת כהנים [ספרא אחרי מות פרשתא ה פרק ח הלכה ד]: [ויקרא טז, לב] לכהן תחת אביו - מלמד שהבן קודם לכל אדם; יכול אף על פי שאין ממלא את מקומו? תלמוד לומר: ואשר ימלא)

(יומא עג, א)

תלמוד לומר (שמות כט, ג) שבעת ימים ילבשם הפהן תחתיו מבגיו אשר יבא אל אהל מועד [לשרת בקדש] (ביום הכפורים - עליו אני אומר לך תחתיו מבגיו שבנו יהיה תחתיו, יצא זה שאינו ראוי וכי דלאו כהן גדול הוא) - מי שראוי לבא אל אהל מועד, ואם איתא (דבשמונה בגדים הוא משמש כל השנה) - (האי נמי) מיחזא חזי (דכתיב ביום הכפורים [ויקרא טז, לב]: וכפר הפהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו, וכל מילוי ידיים - על ידי הבגדים הוא, דכתיב: ובגדי הקדש אשר לאהרן (שמות כט, כט) !

אמר רב נחמן בר יצחק: הכי קאמר: כל שעיקר משיחתו לאהל מועד, יצא זה שעיקר משיחתו למלחמה.

מיתיבי: 'משוח מלחמה אינו משמש, לא בארבעה ככהן הדיוט, לא בשמונה ככהן גדול'. אמר ליה אביי: אלא זר משוית ליה? אלא ככהן גדול משום איבה (אבל מדאורייתא חזי), ככהן הדיוט משום מעלין בקדש ולא מורידין.

אמר ליה רב אדא בר אבא לרבא: והאי תנא דלית ליה איבה (דלא חייש לאיבה) ולא קא משמש (כלומר: וקאמר דלא משמש משוח מלחמה בשמונה), דתניא [תוספתא

הוריות פ"ב הלכה א [צוקרמנדל]: 'דכורים שכיין כהן גדול לכהן הדיוט: פד כהן משיח ופר הכא על כל המצות' (פר כהן משיח לא גרסינו, דהיינו פר הבא על כל המצות: כהן משיח שחטא בהעלם דבר ועשה דבר שחייבין על זדונו כרת - מביא פר, וההדיוט מביא כשבה או שעירה כשאר יחיד שבישראל), ופר יום הכפורים, ועשירית האיפה (שבכל יום דכתיב והלכה המשיח תחתיו מבגיו יעשה אתה [חק עולם לה' כליל תקטר] [ויקרא וטו, ט]; לא פורע (ראשו לגדל שיער מחמת אבילות) ולא פורם, אבל פורם הוא (שיפולי בגדיו) מלמטה

וההדיוט מלמעלה, ואין מטמא לקרוביו (אבל הדיוט מטמא לאותן האמורין בפרשה), ומצווה על הבתולה (בעשה), ומוזהר על האלמנה (בלאו), ומחזיר את הרוצח (במיתתו), ומקריב אונן (דכתיב ומן המקדש לא יצא [ויקרא כא, יב])

כדפרישית בפרק קמא (דף יג, ב) ואינו אוכל (כלומר: אף על פי שהוא חלוק מן ההדיוט לענין הקרבה - שוה הוא לו לענין אכילה), ואינו חולק (כשהוא אונן לאכול לערב כשתעבוד האנינות, דאמרינן בזבחים פרק 'שבול יום' (דף צט, א) הראוי לאכילה חולק, שאינו ראוי לאכילה אינו חולק), ונוטל חלק בראש ומקריב חלק בראש (מפורש בפרק קמא (דף יד, א)), ומשמש בשמנה כלים, ופטור על טומאת מקדש וקדשיו (בהוריות נפקא לן מקרא בפרק בתרא; וכולה

הך מתניתא מפרש לה התם), וכל עבודות יום הכפורים אינן כשירות אלא בו; וכולן נוהגות במרובה בגדים (כהנים גדולים ששימשו מיום שנגנז שמן המשחה, שלא היה להם לכהונה גדולה אלא בריבוי בגדים) חוץ מפר הבא על כל המצות (ד' משיח' כתיב ביה [ויקרא ד, ג]: אם הלכה המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים ליהוד

לחטאת); ואף על גב דגבי עשירית האיפה נמי משיח כתיב [ויקרא וטו, ו] והלכה המשיח תחתיו מבגיו יעשה אתה - איתרבי נמי מרובה בגדים מ- והלכה בתורת כהנים, אבל הכהן דכתיב גבי פר הבא על כל המצות איצטריך לגופיה, דתניא בתורת כהנים [ספרא ויקרא דבורא דחובה פרשתא ב הלכה ו]: 'משיח; יכול זה מלך? תלמוד לומר:

הכהן', וכולן נוהגות במשוח שעבר (כגון אם אירע פסול בכהן גדול ומינו אחר תחתיו, ולאחר זמן חזר ראשון לעבודתו ועבר זה ממשיחותו - כולן נוהגות בו), חוץ מפר יום הכפורים

ועשירית האיפה (שהם חובה קבועה, וחדא אמר רחמנא דתיקרב ולא שתיים); **וכולן אין נוהגות במשוח מלחמה חוץ מחמשה דברים האמורים בפרשה** (גבי והלכה הגדול מאחיו) אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרס (ויקרא כא, ט), דהתם איתרבי נמי משוח מלחמה, כדמפרש בהוריות (דף יב, ב) מ-אשר יוצק, ואלו הן חמשה דברים): **לא פורע, ולא פורס, ולא מטמא לקרוביו, ומצווה על הבתולה, ומוזהר על האלמנה** (אבל לא מקריב אונן ואף על גב דכתיב בההיא פרשתא, דהכי תניא בהוריות: 'יכול יקריב אונן? תלמוד לומר וליו ולא על חבירו'), **ומחזיר את הרוצח - כדברי רבי יהודה** (דמרבי ליה במסכת מכות (דף יא, א) מקראי, ופליגי רבנן עליה); **וחכמים אומרים: אינו מחזיר** (אלמא האי תנא לית ליה איבה, מדקתני 'כולן נוהגות במשוח שעבר דמשמש בשמונה בגדים' ואפילו הכי משוח מלחמה לא, דקתני 'כולן אין נוהגות במשוח מלחמה')! ? **כי לית ליה איבה - בדכוותיה** (משוח שעבר גדול היה כמותו), **בדזוטר מיניה** (משוח מלחמה) **אית ליה** (חושש לאיבתו).

יתיב רבי אבהו וקאמר לה להא שמעתא (דכי אתא רב דימי) **משמיה דרבי יוחנן**; **אהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפיהו** (כלומר: "לא אמרה רבי יוחנן"); **איכא דאמרי רבי חייא בר אבא אמר ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפיהו**. מתקיף לה רב פפא: **בשלמא רבי אבהו - משום יקרא דבי קיסר** (רבי אבהו חשוב היה בבית המלך, כדאמרינן במסכת חגיגה (דף יז, א) נשוא פנים כגון רבי אבהו בי קיסר; ובסנהדרין (דף יד, א) נמי אמרינן דנפקי אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרו ליה), **אלא לרבי חייא בר אבא נימרו ליה מימר** (בהדיא) **'לא אמר רבי יוחנן הכי'?!'** **כי אתא רבין - אמר**: (לאו משמש בהן איתמר אלא) **נשאל איתמר** (בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה נשאל כשיוצא למלחמה ונשאל באורים ותומים, שהמלך נשאל לו בהן). **תניא נמי הכי**: **'בגדים שכהן גדול משמש בהן - משוח מלחמה נשאל בהן'**.

תנו רבנן: **'כיצד שואלין?'** **השואל** (מלך או אב בית דין) - **פניו כלפי נשאל** (כלפי כהן), **והנשאל פניו כלפי שכניה** (כלפי אורים ותומים ושם המפורש שבתוך החושן); **השואל אומר**: (שמואל א ל, ח) **[וישאל דוד בה' לאמר] אֶדְדֹף אֶחָדִי הַגָּדוֹד הַזֶּה** [האשגנו ויאמר לו דוד כי השג תשיג והצל תציל]? **והנשאל אומר**: **כה אמר ה'**: **עלה והצלח!** **רבי יהודה אומר**: **אין צריך לומר 'כה אמר ה''** **אלא 'עלה והצלח'**.

אין שואלין בקול, שנאמר (במדבר כז, כא) **[ולפני אלעזר הכהן יעמד] וישאל לו** [במשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה] **(וישאל לו משמע לו לבדו: שאין שומע אלא הוא)**, **ולא מהרהר בלבו** (אלא יוציא בשפתיו מה הוא שואל), **שנאמר וישאל לו** [במשפט האורים] **לפני ה'** (וסמך ליה על פיו יצאו, קרי ביה הכי: וישאל לו השואל על פיו: שמוציא דברים בפיו), **אלא כדרך שאמרה חנה בתפלחה, שנאמר** (שמואל א א, יג) **וְחָנָה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ** [רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכרה]; **אין שואלין שני דברים כאחד** (אלא לאחר שהשיבו לו על הראשון - שואל לו על השני), **ואם שאל - אין מחזירין אלא אחד, ואין מחזירין לו אלא ראשון, שנאמר** (שמואל א כג, יא) **הִסְגַּרְנִי בְעָלִי קַעִילָה בְּיַד הַיָּרֵד שְׂאוֹל כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עֲבָדְךָ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֶגֶד נָא לְעַבְדְּךָ וַיֹּאמֶר ה' יֵרֵד** **והא אמרת 'אין מחזירין אלא ראשון'?** **דוד שאל**

(יומא עג, ב)

שלא כסדר (היה לו לשאול 1. היירד שואל 2. היסגרי) **והחזירו לו כסדר** (לפיכך השיבוהו על הראוי לשאול ראשון), **וכיון שידע ששאל שלא כסדר - חזר ושאל כסדר, שנאמר** (שמואל א כג, יב) **[ויאמר דוד] הִסְגַּרְנוּ בְּעָלִי קַעִילָה אֶתִּי וְאֶת אֲנָשִׁי בְּיַד שְׂאוֹל וַיֹּאמֶר ה' יִסְגִּירוּ**;

ואם הוצרך הדבר לשנים (כגון שהיה הדבר נחוק, ואין שהות להמתין, כגון ארדוף האשיגנו דצקלג) - **מחזירין לו שנים, שנאמר** (שמואל א ל, ח) **וישאל דוד בה' לאמר אֶדְדֹף אֶחָדִי הַגָּדוֹד הַזֶּה** [האשגנו ויאמר לו דוד כי השג תשיג והצל תציל], **ואף על פי שגזירת נביא חוזרת** (כגון של יונה בן אמיתי) - **גזירות אורים ותומים אינה חוזרת, שנאמר** (במדבר כז, כא) **[ולפני אלעזר הכהן יעמד וישאל לו] בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים** [לפני ה' על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה] **(במשפט: כדן שאינו חוזר)**; **למה נקרא שמן 'אורים ותומים'?**

אורים - שמאירין את דבריהן (מפרשים את דבריהן); תומים - שמשלימים את דבריהן (כדאמרן: אין גזירתן חוץ);
 ואם תאמר: בגבעת בנימין מפני מה לא השלימו (שאמרו עליהן בשני ימים הראשונים עלו אליו ונפלו)? - הם שלא כיחנו אם לנצח אם להנצח (אורים ותומים לא פירשו להם בשני ימים הראשונים עלו והצליחו אלא עלו אליו אם לנצח אם להנצח), ובאחרונה, שביחנו - הסכימו (פירשו להם), שנאמר (שופטים כ, כח) ופינחס בן אלעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם לאמר האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימן אחי אם אֶחָדָל ויאמר ה' עלו כִּי מָחָר אֶתְּנֶנּוּ בְיָדְךָ'.

כיצד נעשית?
 רבי יוחנן אומר: בולטות (האותיות בולטות כגון עי"ן משמעון למ"ד מלוי ה"י מיהודה, לומר 'עלה', וכל אחת אינה חזה ממקומה, אלא בולטת במקומה, והוא מצרפן);
 ריש לקיש אומר: מצטרפות.
 והא לא כתיב בהו צד"י (בכל השבטים, ואם צריך לה כגון וְהָצֵל תִּצֵּל - מהיכן באה)?
 אמר רב שמואל בר יצחק: 'אברהם יצחק ויעקב' כתיב שם.
 והא לא כתיב טי"ת?
 אמר רב אחא בר יעקב: 'שבטי ישורון' כתיב שם.
 מיתבי: 'כל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו - אין שואלין בו, שהרי שאל צדוק (כשהיה דוד בורח מפני אבשלום) ועלתה לו, אביתר ולא עלתה לו, שנאמר (שמואל ב טו, כד) [וְהָיָה גַם צְדוֹק וְכָל הַלִּוִּים אֹתוֹ נֹשְׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים וַיֵּצְאוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים] וַיַּעַל אֲבִיתָר עַד תַּם כָּל הָעָם לַעֲבֹד מִן הָעִיר' (ותניא בסדר עולם: ושאל באורים ותומים ולא עלתה לו, ונסתלק מן הכהונה, שנאמר וַיַּעַל אֲבִיתָר; מדקתני דבעי כהן המדבר ברוח הקודש - אלמא לא בולטות ולא מצטרפות היו, דאם כן למה לי רוח הקודש)?
 סיועי הוה מסייע (כהן) בהדיהו (בהדי אורים ותומים, הלכך אם כהן כשר היה וראוי לשרות שכינה עליו - האותיות בולטות או מצטרפות על ידו כשנשאלין בו, ואם לאו - לא בולטות ולא מצטרפות).

ואין שואלין אלא למלך:
 מנא הני מילי?
 אמר רבי אבהו: דאמר קרא: (במדבר כז, כא) וְלִפְנֵי אֱלֹעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי ה' עַל פִּי יֵצְאוּ וְעַל פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל הָעֵדָה; הוּא - זה מלך (דהא ביהושע משתעי קרא); וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ - זה משוח מלחמה (מי שכל בני ישראל אותו לצאת למלחמה אחריו); וְכָל הָעֵדָה - זו סנהדרין.

הדרן עלך בא לו כהן גדול